

PRIKAZI KNJIGA

USLUGE POMORSKOG PRIJEVOZA I LUČKE DJELATNOSTI U PRAVU TRŽIŠNOG NATJECANJA EUROPSKE ZAJEDNICE

Božena Bulum

Zagreb, 2010., 278 str., Izdavač: Inmag, Zagreb

U izdanju Inmaga izašla je knjiga “Usluge pomorskog prijevoza i lučke djelatnosti u pravu tržišnog natjecanja Europske zajednice” autorice Božene Bulum, znanstvene suradnice Jadranskog zavoda Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti.

Autorica se u knjizi bavi problemima koji povezuju dvije pravne oblasti – s jedne strane europsko pravo tržišnog natjecanja te s druge strane pravila pomorskog prava o uslugama pomorskog prijevoza i obavljanju lučkih djelatnosti.

U hrvatskoj pravnoj literaturi postoje brojna djela koja obrađuju različite aspekte pružanja usluga pomorskog prijevoza i lučkih usluga (djelatnosti), ali ne i tržišno natjecanje u pružanju tih usluga. Zbog toga je posebno značajno što su ovom knjigom hrvatskoj znanstvenoj i stručnoj pravničkoj zajednici na sustavan i sveobuhvatan način po prvi puta predstavljena pravila europskog prava tržišnog natjecanja u navedenim djelatnostima. Upoznavanje s predmetnim pravilima od značaja je i zbog činjenice da je Republika Hrvatska dužna u postupku pristupanja Europskoj uniji usvojiti ista, odnosno uskladiti svoje zakonodavstvo u tom području s pravilima *acquis-a*.

Strukturu knjige čini pet dijelova.

U prvom dijelu knjige izlažu se najznačajniji izvori europskog prava tržišnog natjecanja i to primarno i sekundarno zakonodavstvo, sudska praksa europskih sudova i tzv. *soft law* (obavijesti, priopćenja i smjernice Europske komisije). Izlažu se također i najznačajniji izvori prava tržišnog natjecanja Republike Hrvatske, s posebnim naglaskom na Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju zaključen između Republike Hrvatske i Europskih zajednica i njihovih država članica (dalje: SSP).

U drugom dijelu knjige razmatra se pravni okvir za uređenje tržišnog natjecanja u segmentu pomorskog prometa uključujući i recentne izmjene materijalnopравnih i procesnopравnih pravila kojima je ono regulirano. Poseban naglasak stavljen je na Uredbu 4056/86 čija su procesna pravila ukinuta donošenjem novog provedbenog propisa u pravu tržišnog natjecanja, Uredbe 1/2003. Važnost ove okolnosti je u činjenici da je tim ukidanjem otpočela primjena općih procesnih pravila prava tržišnog natjecanja na pomorski prijevoz. U listopadu 2006. godine donesena je Uredba broj 1419/2006 kojom su ukinuta i materijalnopравna pravila Uredbe 4056/86, a time i skupno izu-

zeće od primjene propisa prava tržišnog natjecanja na linijske konferencije jer je utvrđeno da ono ne ispunjava uvjete za izuzimanje propisane člankom 81. Ugovora o osnivanju Europske zajednice (sada članak 101. Ugovora o funkcioniranju Europske unije¹), te da u današnjim tržišnim okolnostima postojanje skupnog izuzeća za linijske konferencije nije opravdano. Kako bi se prijevoznicima olakšao prijelaz na potpuno kompetitivan sustav pružanja usluga linijskog prijevoza morem, Uredbom 1419/2006 predviđeno je prijelazno razdoblje od dvije godine tijekom kojeg će se skupno izuzeće za linijske konferencije nastaviti primjenjivati. Istodobno tijekom tog razdoblja Europska komisija je donijela Smjernice o primjeni članka 81. Ugovora o osnivanju Europske zajednice (sada članak 101. Ugovora o funkcioniranju Europske unije) u kojima su sadržana pravila za ocjenjivanje usklađenosti sporazuma prijevoznih poduzetnika u linijskoj i slobodnoj plovidbi s propisima tržišnog natjecanja Europske unije.

U okviru drugog dijela knjige posebno se analiziraju i pravila Uredbe broj 3577/92 kojom se liberalizira tržište usluga pomorske kabotaže u Europskoj uniji te se prikazuju i komentiraju najznačajnije odluke Europskog suda u vezi s njezinom primjenom. S obzirom da je Uredbom 3577/92 omogućeno svim pružateljima usluga s poslovnim nastanom u bilo kojoj državi članici EU obavljanje pomorske kabotaže na čitavom teritoriju Unije, autorica se posebno osvrnula na pitanje liberalizacije tržišta usluga pomorske kabotaže u Republici Hrvatskoj koju će ona biti dužna provesti nakon stupanja u punopravno članstvo Europske unije. U vezi s tim autorica navodi kako postoje osnove da se u pregovorima o pristupanju Europskoj uniji dogovori odgoda primjene Uredbe 3577/92 u određenom razdoblju od stupanja Republike Hrvatske u punopravno članstvo. Po mišljenju autorice to je nužno da bi se domaćim prijevoznicima omogućilo da financijski ojačaju kako bi u pružanju usluga pomorske kabotaže na području Republike Hrvatske mogli ravnopravno konkurirati prijevoznicima iz Unije.

Kako sustav zaštite tržišnog natjecanja u širem smislu obuhvaća i propise o državnim potporama, u trećem dijelu knjige analizira se europsko pravo državnih potpora u segmentu pomorskog prijevoza. Poseban naglasak stavljen je na proučavanje Smjernica Europske komisije o državnim potporama u pomorskom prijevozu iz 2004. godine te pravno uređenje državnih potpora u segmentu morskih luka u Europskoj uniji.

Smjericama o državnim potporama u pomorskom prijevozu iz 2004. godine propisuju se mjerila prema kojima će Europska komisija odobravati državne potpore u pomorskom prijevozu u skladu s Ugovorom o osnivanju EZ (danas Ugovor o funkcio-

¹ Stupanjem na snagu Lisabonskog ugovora dana 1. 12. 2009. godine izmijenjen je Ugovor o osnivanju Europske zajednice koji je preimenovan u Ugovor o funkcioniranju Europske Unije te je došlo i do promjene numeracije članaka tog Ugovora.

niranju EU) i njezinim postupovnim pravilima. Navedene Smjernice primjenjuju se na tzv. pomorske djelatnosti definirane Uredbama 4055/86 i 3577/92 tj. na prijevoz robe i putnika morem, te u određenim dijelovima i na djelatnosti tegljenja i jaružanja. Republika Hrvatska dužna je uskladiti Pomorski zakonik s pravnom stečevinom EU u dijelu koji se odnosi na državne potpore i prije stjecanja statusa punopravne članice EU, dakle bez odgode. Ta obveza proizlazi iz SSP-a kojim se Republika Hrvatska obvezala uskladiti svoje zakonodavstvo s odredbama članaka 81., 82., 86. i 87. Ugovora o osnivanju Europske zajednice (sada članaka 101., 102., 106. i 107. Ugovora o funkcioniranju EU). No, pored navedenog Republika Hrvatska preuzela je i obvezu primjene kriterija koji proizlaze iz primjene pravila o tržišnom natjecanju u Uniji i instrumenata za tumačenje koje su usvojile institucije Unije, što uključuje *soft law*, pa sukladno tomu i Smjernice. Obveza primjene Smjernica EZ-a o državnim potporama u pomorskom prijevozu proizlazi iz Odluke Vlade Republike Hrvatske o objavljivanju pravila EZ-a o potpori u prometu (NN 141/2008) u kojoj su, između ostalog, objavljene Smjernice EZ-a o državnim potporama u pomorskom prijevozu. U toj Odluci navodi se da će se dopuštenost potpore u prometu u Republici Hrvatskoj ocjenjivati temeljem domaćih propisa, Zakona o državnim potporama i Uredbe o državnim potporama, ali i temeljem materijalnih pravila iz te Odluke. Sukladno tome dopuštenost potpore u prometu ocjenjivat će se i temeljem materijalnih pravila Smjernica EZ-a o državnim potporama u pomorskom prijevozu, a autorica upozorava kako s tim pravilima pojedine odredbe Pomorskog zakonika nisu usklađene.

U vezi s dodjeljivanjem državnih potpora u segmentu morskih luka ističe se također kako je još u Zelenoj knjizi o morskim lukama i pomorskoj infrastrukturi iz 1997. godine Europska komisija najavila donošenje Smjernica o državnim potporama u morskim lukama. Međutim, one nisu donesene ni do današnjeg dana. Autorica drži kako su tome razlog brojne različitosti europskih luka s obzirom na njihovu veličinu, organizacijsko ustrojstvo, funkciju, zemljopisne karakteristike, sustave vlasništva i upravljanja, povijesno-pravno naslijeđe i stupanj privatiziranosti, veze luka s lokalnom zajednicom i sl. zbog čega donošenje pravila kojima bi se ujednačilo dodjeljivanje državnih potpora morskim lukama u Europskoj uniji nije jednostavno te zasigurno nailazi na protivljenje država članica, lučkih operatera i ostalih zainteresiranih stranaka.

Četvrti dio posvećen je proučavanju pravnog uređenja pristupa tržištu lučkih djelatnosti u Europskoj uniji. U ovom dijelu knjige razmatraju se relevantna sudska praksa Europskog suda kao i Prijedlozi za donošenje Direktive o pristupu tržištu lučkih djelatnosti koje je Komisija u dva navrata bezuspješno podnosila Europskom parlamentu i Vijeću. Zbog nedonošenja sporne Direktive Komisija se temeljem konzultacija sa zainteresiranim strankama odlučila za formuliranje zajedničke europske lučke politike putem instrumenata *soft law-a*. Stoga se u okviru ovog dijela knjige razmatra i Komisijino Priopćenje o europskoj lučkoj politici iz listopada 2007. godine i ocjenjuju najavljene mjere u provođenju te politike.

U petom dijelu knjige izlažu se modeli upravljanja morskim lukama i organizacija obavljanja lučkih djelatnosti u lukama odabranih država članica Europske unije. Odabrane su one države čija zakonodavstva u pogledu navedene materije sadržavaju određene osobitosti. Autorica ukazuje na razlike i specifičnosti u pravnom uređenju navedene materije u nacionalnim pravima odabranih država članica u odnosu na rješenja koja su bila predviđena Prijedlozima Direktive o pristupu tržištu lučkih djelatnosti.

Knjigom “Usluge pomorskog prijevoza i lučke djelatnosti u pravu tržišnog natjecanja Europske zajednice” autorice Božene Bulum naša pravna publicistika obogaćena je za jednu značajnu monografiju pomorskog prava iz perspektive europskog prava tržišnog natjecanja. Ova knjiga može poslužiti kao nužno štivo, ne samo studentima pravnih, pomorskih i ekonomskih fakulteta, već i znanstvenicima i stručnjacima uključenim u usklađivanje pomorskog prava Republike Hrvatske s pravnom stečevinom Europske unije.

Ivana Oršulić, dipl. iur., asistentica

Jadranski zavod HAZU

Summary:

**BOŽENA BULUM:
USLUGE POMORSKOG PRIJEVOZA I LUČKE DJELATNOSTI
U PRAVU TRŽIŠNOG NATJECANJA EUROPSKE ZAJEDNICE
(MARITIME TRANSPORT SERVICES AND PORT SERVICES
IN THE COMPETITION LAW OF THE EUROPEAN COMMUNITY)**

Inmag, Zagreb, 2010, 278 pages

This book examines regulation of maritime transport services and port services in the competition law of the European Union. The author divided the subject matter into five parts.

The first part is devoted to the most important sources of the competition law: primary and secondary legislation of the European Union, judicial practice of the European Court of Justice and European Court of the First Instance and soft law (notifications, communications, guidelines and frameworks of the European Commission) as well as to the most important sources of the competition law of the Republic of Croatia with the emphasis on Stabilization and Association Agreement.

In the second part, rules on competition in maritime transport sector are being analyzed, including their recent changes. One of the most important changes of those rules is certainly the repeal of the exemption from the EU Treaty ban on restrictive business practice (regulated by Article 101 of the Treaty, earlier Article 81 of the EC Treaty) for liner conferences on routes to and from EU. The repeal entered into force in October 2008. In this part of the book regulation of maritime cabotage in the European Union is also analyzed.

The third part deals with European state aid law in maritime transport sector and port sector. In 2004 the Commission issued Guidelines on state aid to maritime transport with aim of achieving greater competitiveness of Union shipowners on the international shipping market. Guidelines on state aid in the port sector, after several attempts, are still not issued. With respect to European state aid law in the maritime transport sector, Croatia has to implement Guidelines on state aid in maritime transport even before the accession, which will require some changes of the Croatian Maritime Code.

In the fourth part the author elaborates on the problem of the liberalisation of the port services market in the European Union. She analyzes the proposals for Directive on market access to port services and explains why they have not come

into force. In this part of the book the Communication on European Port Policy from 2007 is also being analyzed. Regarding the liberalisation of market access to port services in the Republic of Croatia, it is pointed out that liberalisation of market access to port services still has not been introduced in the EU. Hence, it is necessary to follow the future activities of the EU in that field.

Finally, the fifth part of the book provides an overview of the port administration, management models and models of providing port services in some EU Member States.

The book is written clearly and systematically. We recommend it not only to scholars but also to scientists and experts involved in the harmonization of the Croatian maritime law with the European law.